

Vuoden 2024 talousarvion kehykset

KH 02.10.2023 § 366
844/02.02.00.00/2023

Vuoden 2024 talousarvioketystä on valmisteltu yhteistyössä konsernipalvelujen, toimialojen ja Joensuun Vesi -liikelaitoksen kanssa. Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto käsitteli valmistelutilannetta 18.9. Lisäksi tulevan vuoden valmistelua esiteltiin myös kaupunginvaltuuston talousseminaarissa 25.9.2022.

Talousarvion valmistelua tehdään haastavassa talouden tilanteessa. Suomen talouden kehitykseen liittyy edelleen epävarmuutta. Kuluvana vuonna Suomen BKT:n kasvu on jäämässä negatiiviseksi ja myös tulevien vuosien kasvu on vaikeaa. Inflaatio on nostanut kustannuksia voimakkaasti ja korkotason poikkeuksellisen nopea muutos on nostanut korkomenojen tasoa. Julkisen talouden alijäämä sekä velkamäärä yhdistettynä hiipuvaan talouskasvuun tuo lisäksi tulevan arviointiin epävarmuustekijöitä.

Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen muutti kuntien toimintaa ja kuntatalouden rakenteita merkittävästi. Kuntien menot alenivat merkittävästi sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden kustannusten siirryttyä hyvinvointialueille, vastaavasti kuntien tulot alenivat kun verotuloja ja valtionosuuksia siirtyi valtiolle ja edelleen hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden perustamisen vaikutukset realisoituvat kuntatalouteen viiveellä. Kuntien talous vahvistuu vuonna 2023 sote-uudistukseen liittyvien kuntien tulokertymää kuluvana vuonna nostavien vaikutusten johdosta. Talouden tilanne heikkenee kuitenkin voimakkaasti jo vuonna 2024 verotulojen ns. verohäntien poistuessa ja valtionosuuksien sote-uudistukseen liittyvän jälkikäteistarkistuksen johdosta. Samanaikaisesti menot kasvavat mm. palkankorotusten sekä kustannustason nousun myötä. Kuntatalouteen kohdistuukin tulevina vuosina sopeutustarpeita ja kuntien eriytyminen jatkuu.

Sote-uudistukseen liittyvien väliaikaisten vaikutusten poistuessa myös kaupungin talouden tilanne heikkenee vuodesta 2024 alkaen. Verotulojen ja valtionosuuksien vakiintuessa sote-uudistuksen jälkeiselle tasolle verorahoituksen taso alenee vuoteen 2023 nähden yli 20 milj. eurolla. Samanaikaisesti menoihin kohdistuu kasvupaineita. Tulo- ja menokehitykseen liittyvän epäsuhteen johdosta kaupungin taloudessa on 20 milj. euron sopeutustarve.

Joensuun kaupungin talousarvion ja -suunnitelman valmistelu perustuu kaupunginvaltuuston elokuussa hyväksymään kaupungin strategiaan ”Helppo hengittää” puolivälitarkasteluun. Strategian toimintaa ohjaavan periaatteen mukaan pidämme talouden tasolla, joka turvaa kaupungin toimintojen jatkuvuuden ja kehittämisen. Strategiaan sisältyvän Vakaan ja vastuullisen talouden Joensuu linjausten mukaan pidämme verotuksen kilpailukykyisenä tarkalla taloudenpidolla ja verotuloja lisäävällä elinvoimapolitiikalla. Kaupungin toimintamenot ja investoinnit mitoitetaan tulokehitys ja kantokyky huomioiden. Lainakannan sekä vuokra- ja leasingvastuiden taso vakautetaan.

Talouden sopeutustarpeen johdosta strategian linjausten mukaisesti talousarvioon ja -suunnitelmaan sisällytetään talouden tasapainon varmistava ohjelma. Ohjelma sisältää palveluiden tuottamisen menotasoa alentavia toimenpiteitä, kaupungin päätösvallassa olevien taksojen ja maksujen tason tarkistamista, tarpeettomasta omaisuudesta luopumista sekä investointitason keventämisen ja linjattuun tasoon sitoutumisen ja omistajaohjaukseen liittyviä keinoja. Ohjelmassa asetetaan myös reunaehdot veroperusteiden tarkistamiselle strategian tavoitelinjauksen mukainen verotuksen kilpailukykyisyys huomioiden. Toimenpiteet jaksotetaan sopeutustarpeen suuruus huomioiden kolmelle vuodelle 2024-2026.

Strategian Vakaan ja vastuullisen talouden Joensuu sisältää myös investointikehystä koskevan linjaukset. Linjaukset sisältävät strategiaan sisältyvät investointien priorisointiperiaatteet sekä taloussuunnitelmakauden

investointikehyksen enimmäismäärän – 130 milj. euroa – vuosille 2024-2026. Investointikehys määrittää siten myös talousarvion valmistelua investointien osalta

Valmistellun talousarviokehyyksen linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- Talous tasapainotetaan hallitusti siten, että talous on tasapainossa viimeistään vuonna 2026
- Talouden tasapainotusta tehdään ensivaiheessa nettomenojen tason alentamisen kautta
 - Vuonna 2024 käyttötalousmenojen kasvu pysäytetään (ns. nollakasvu), mikä kustannustason nousun johdosta edellyttää noin 4 milj. euron toimenpiteitä ensi vuonna
 - Vuosina 2025-2026 nettomenojen tasoa alentavia toimenpiteitä kasvatetaan siten, että toimenpiteiden kokonaisvaikutus on vuonna 2026 yhteensä 10 milj. euroa
- Veroperusteiden muutostarve arvioidaan vuonna 2024, kun päätökset menotasoa alentavista toimenpiteistä ovat tarkentuneet
- Investoinnit mitoitetaan hyväksytyn investointikehyksen mukaisesti (enintään 130 milj. euroa v. 2024-2026).

Vuoden 2024 talousarviokehys jää toimenpiteistä huolimatta lähes 14 milj. euroa alijäämäiseksi. Tavoitteena on, että vuosien 2025-2026 toimenpiteiden kokonaisuus on valmis päätettäväksi maaliskuun 2024 lopussa. Mikäli toimenpiteitä saadaan käynnistettyä jo vuoden 2024 aikana, vuoden 2024 alijäämää voidaan pienentää.

Vuoden 2024 talousarviokehyyksen perustelut ja muutokset kuluvan vuoden talousarviomuutokseen nähden on esitetty yksilöityinä liitteessä.

Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotusten tulee olla valmiina 27.10. Kaupunginjohtajan talousarvioehdotus valmistuu 9.11. ja kaupunginhallituksen 1. käsittely pidetään 20.11. ja 2. käsittely 4.12. Kaupunginvaltuusto käsittelee talousarviota 11.12.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan sijaisen päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää

merkitä vuoden 2024 talousarvion kehyksen tiedoksi ja jatkovalmistelun pohjaksi sekä antaa mahdolliset evästykset jatkovalmistelulle.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.